

Landsbygds- och
infrastrukturdepartement
Helena Storbjörk Windahl

li.remissva@regeringskansliet.se

li.dl@regeringskansliet.se

Remissyttrande – Jordbruksverkets skrivelser angående antalet djurförsöksetiska nämnder

LI 2023/01806

Umeå djurförsöksetiska nämnd avstyrker förslaget.

Bakgrund och inledande anmärkningar

Jordbruksverket har genom skrivelser från 2022 och 2024 begärt att det författningsreglerade minsta antalet nämnder ska upphävas till förmån för en oreglerad situation där antalet nämnder utan närmare angivna kriterier ska bestämmas av Jordbruksverket. Motivet till förslaget är som det får förstås uteslutande ekonomiskt.

I skrivelserna redovisas för den senaste dryga tioårsperioden resultat-områdets ekonomiska situation och i övrigt vilka åtgärder som över perioden vidtagits för att komma till rätta med återkommande ekonomiska underskott.

Utöver en marginell minskning av antalet nämnder respektive ledamöter har den angivna perioden präglats av i huvudsak följande av Jordbruksverket initierade och genomförda förändringar. Införandet av ett centralt digitaliserat ansökningssystem och avgiftshöjningar. Kritiken mot det digitaliserade ansökningssystemet har varit omfattande från alla avnämare och det anses än idag vara otympligt, inkomplett och i sig arbetsdrivande, dvs. en i ordets negativa bemärkelse byråkratiserande digitalisering. Avgiftshöjningarna har under samma period varit dramatiska. Avgiften för en ny ansökan med maximerad giltighetstid har under perioden ökat från 5 000 kr (eller möjligen 3 000 kr) till 29 000 kr.

Utöver detta är situationen i stort oförändrad, dvs. den tillämpliga lagstiftningen är i allt väsentligt oförändrad, forskningssamhällets

verksamhet fortgår i stora drag som tidigare och nämndernas uppgift och funktion och är densamma, liksom ersättningen till ledamöterna.

Som en följd av genomförda avgiftshöjningar har ansökningarnas omfång ökat markant, allt i utbyte mot ett lägre antal ansökningar. Det har i sin tur medfört att ansökningarna blivit svårare att överblicka och bedöma och att de kräver mer arbete av såväl sökandena som nämnderna. Det är uppenbart att denna utveckling inte främjat rättssäkerhet eller kvalitet i prövningarna, och mycket tyder på att utfallet blivit ett ekonomiskt nollsummespel utan vinnare. Allt detta har varit en befarad och av flertalet remissinstanser framförd farhåga inför varje beslut om avgiftshöjning.

Med hänsyn till nämndernas lagstadgade uppgift och funktion samt forskarsamhällets behov kan det ifrågasättas om en minskning av antalet nämnder i sig skulle leda till någon kostnadsminskande effektivisering av betydelse. Vari besparingar skulle uppstå är i vart fall inte närmare belyst i skrivelserna.

Ytterst finns det vid det här laget skäl att ifrågasätta om det är lämpligt eller över huvud taget görbart att driva nämndernas verksamhet under förutsättningen att de ska vara avgiftsfinansierade.

Närmare om de särskilt framförda aspekterna

Den regionala anknytningen

Umeå djurförsöksetiska nämnd kan inte bekräfta uppgiften att forskning och djurförsök numera sker på fler platser inom nämndens upptagningsområde än tidigare. Situationen är i det avseendet oförändrad med en stark geografisk koncentration av sökanden till Umeå.

Under dessa förhållanden innebär den regionala anknytningen liksom tidigare uppenbara fördelar och nytta när det gäller anordnande av beredningsmöten, nämndsammanträden och bakgrundsförståelse till sökta tillstånd m.m..

Jäv

Umeå djurförsöksetiska nämnd har självklart stor respekt för betydelsen av jävsfrågor och jävsproblematik. Omfattningen eller karaktären av förekommande jävssituationer är emellertid inte annat än marginell.

Digitalisering

Umeå djurförsöksetiska nämnd arbetar alltsedan pandemin med en blandning av digitala och fysiska möten. Den digitala möjligheten har avgjort stor positiv betydelse och innebär bättre tillgänglighet och något minskade kostnader. Däremot är det uppenbart att digitala möten i jämförelse med fysiska möten minskar kunskaps- och diskussionsutbytet mellan ledamöterna. En fullständig digitalisering medför därför kvalitetsrisker värda att beakta.

I sammanhanget bör framhållas att övergången till digitala möten skedde till följd av pandemin och att ordningen alltsedan dess upprätthålls av nämndledamöterna själva utan ekonomiskt eller annat bistånd från Jordbruksverket. Dessa förhållanden leder inte minst av säkerhetsskäl till betänkligheter, och det framstår som något obetänkt att som skäl för en kostnadsminskande organisationsförändring förutsätta kostnadsfria digitala arbetssätt hos nämnderna.

Rättssäkerhet och kvalitet

Umeå djurförsöksetiska nämnd håller med om vikten av att handläggning och beslut med mera genomförs lika i lika fall oavsett var i landet en ansökan prövas. En minskning av antalet nämnder skulle förvisso innebära en reducering av sådana eventuella olikheter, men tillför inget för en förbättring bland kvarvarande nämnder. Arbetet med att säkra likabehandling, rättssäkerhet och kvalitet måste alltid ske oberoende av antalet nämnder och kan i hög grad förväntas generera samma kostnader.

Säkerhet

Umeå djurförsöksetiska nämnd instämmer i behovet av att se över nämndernas funktion vid höjd beredskap. Det framstår dock som oklart hur en möjlighet för Jordbruksverket att utan närmare angivna kriterier kunna avskaffa nämnder skulle medföra en robustare organisation.

Avslutande anmärkningar

Den föreslagna ändringen innebär att bestämmanderätten över antalet djurförsöksetiska nämnder flyttas från regeringen till Jordbruksverket. Det är i sig en sak av principiell betydelse, särskilt som förslaget innebär att det helt saknas kriterier för när nämnder ska kunna avvecklas.

I skrivelserna saknas en risk- och konsekvensanalys och det förväntade ekonomiska utfallet är knapphändigt analyserat.

Sammantaget finns det inte tillräckligt underlag eller tillräckliga skäl som motiverar den föreslagna ändringen.

Detta remissyttrande har beslutats av nämndens ordförande Olof Hellström och nämndens vice ordförande Lisa Hedlund

